

Grad Valjevo

Karađorđeva 64, 14000 Valjevo

Predlog u okviru javne rasprave o Nacrtu Odluke o budžetu Grada Valjeva za 2023. godinu

15. novembar 2023, u Valjevu

PREDMET: Povećanje udela budžeta za Program 6. Zaštita životne sredine

Šta predlažemo?

- Da Grad Valjevo poveća udeo budžeta za Program 6. Zaštita životne sredine na minimalno 5% ukupno planiranih rashoda, uključujući veće alociranje javnih sredstava za zaštitu kvaliteta vazduha u Valjevu. Prema predlogu ukupnih rashoda iznetih u Nacrtu Odluke o budžetu Grada Valjeva za 2024. godinu 5% bi iznosilo 268.234.550,00 dinara u odnosu na planirane ukupne rashode od 5.364.691.000,00 dinara.
- Da se obavi integracija Programa 6. Zaštita životne sredine sa drugim budžetskim programima od značaja za zaštitu životne sredine i zdravlje ljudi, kao što su: Program 17. Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije, Program 12. Zdravstvena zaštita, Program 11. Socijalna i dečja zaštita, ali i drugi.
- Da se u okviru budžetskog programa 6. Zaštita životne sredine razviju i postave upotrebljivi indikatori različitih nivoa koji će omogućiti efektivnu realizaciju budžetskih rashoda, kao i monitoring i evaluaciju učinka

Zašto predlažemo?

Valjevo spada u lokalne samouprave čija je životna sredina u znatnoj meri ugrožena. Kvalitet vazduha spada u naslabiju kategoriju već drugu deceniju. Praćenje kvaliteta površinskih voda, valjevskih reka ukazuju na zagađenje koje ugrožava, ne samo biodiverzitet, već i zdravlje ljudi.

Na drugoj strani, Grad Valjevo nema u primeni mere, zasnovane na participativno razvijenim planovima, na osnovu podataka, koje bi doprinele smanjenju opterećenja životne sredine. Istovremeno, preporuka je Ministarstva finansija da pojedini budžetski programi u okviru ukupnog budžeta lokalne samouprave obuhvataju minimalno 5% ukupno planiranih rashoda.

Od uspostavljanja sistema programskog budžeta na nivou lokalnih samouprava 2015. godine do danas nije došlo do željene promene ka intergraciji strateškog i budžetskog planiranja. Kao najveće slabosti, pored odsustva željenih promena i rezultata, uočavaju se slabosti u praćenju realizacije ciljeva povezanih sa budžetskim rashodima.

Lokalni odgovor, Naselje Oslobođioci Valjeva 51/7

www.lokalniodgovor.rs, <https://www.facebook.com/lokalniodgovor>
lokalniodgovor@gmail.com

Tabela 1. Prikaz udela budžetskog programa 6. Zaštita životne sredine u ukupno planiranim javnim rashodima u periodu 2020-2024

Godina	Ukupno planirani rashodi budžeta	Program 6. Zaštita životne sredine	Udeo Program 6. Zaštita životne sredine
2020.	3.512.226.055	62.271.500	1,77%
2021.	3.092.267.943	62.952.000	2,04%
2022.	4.031.983.810	123.238.000	3,06%
2023.	4.680.233.000	142.500.000	3,04%
2024	5.364.691.000	72.721.430	1,36%

Udruženje Lokalni odgovor poslednjih godina analizira i prati planiranje i realizaciju budžetskog programa 6. Zaštita životne sredine budžeta Grada Valjeva, beleže se slabosti u upravljanju programom, počev od nerealnog planiranja, do neefikasnog izvršenja na godišnjem nivou, neostvarivanje projekcija, nesvršishodno raspolaganje sredstvima, uz odsustvo merljivih indikatora, sredstava provere, kao i obrazloženja zbog uočenih odstupanja od plana.

Tabela 2. Prikaz izvršenja budžetskog programa 6. Zaštita životne sredine budžeta Grada Valjeva u periodu 2018-2023 (januar-septembar)

Godina	Plan		Izvršenje	% izvršenja u odnosu na Odluku	% izvršenja u odnosu na rebalans sa realokacijama
	Odluka	Rebalans sa realokacijama			
1	2	3	4	5 (4/2*100)	6 (4/3*100)
2018.	48.600.000	37.200.000	86.933.812	178,88%	233,69%
2019.	94.890.793	84.365.193	52.883.722	55,73%	62,68%
2020.	62.271.500	76.187.758	46.941.046	75,38%	61,61%
2021.	62.952.000	177.320.199	144.568.850	229,65%	81,53%
2022.	123.238.000	149.667.237	74.965.898	60,83%	50,09%
2023*	142.500.000	259.707.616	123.923.172	86,96%	47,72%

(*Izvršenje javnih rashoda za period januar-septembar 2023. godine.)

Indikator koji ukazuje na ostvarivanje cilja zaštite vazduha u budžetskom programu 6. Zaštita životne sredine u programskoj aktivnosti nije pravilno postavljen. Programski cilj 2. Unapređivanje kvaliteta elemenata životne sredine, kao ni indikator 1. Broj dana u toku godine sa prekoračenjem graničnih vrednosti kvaliteta vazduha” ne omogućavaju uspešno planiranje i realizaciju budžeta, niti omogućavaju efikasno praćenje rezultata koje bi trebalo da daje nesporne zaključke o napretku u realizaciji ili odstupanjima.

Stoga predlažemo, da se obavi analiza i reformulacija ciljeva i indikatora te da se uskladi sa važećim propisima, pre svega Zakonom o zaštiti vazduha, našim standardima kvaliteta vazduha, sa Uredbom o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha, kao i standardima koje promovišu Svetska zdravstvena organizacija i Evropska agencija za zaštitu životne sredine.

Tabela 3. Prikaz graničnih vrednosti polutanata po propisima Republike Srbije (granične vrednosti-GV) i preporukama Svetske zdravstvene organizacije (SZO)

Period osrednjavanja		PM _{2.5}	PM ₁₀	SO ₂	NO ₂	O ₃
1 čas(1h)	GV	-	-	350 [24]	150 [18]	180*
	SZO	-	-	-	-	-
1 dan (1d)	GV	-	50 [35]	125 [3]	85	120**
	SZO	15	45	40	25	100***
1 godina(1g)	GV	25	40	50	40	-
	SZO	5	15	-	10	-

Ko su korisnici?

Lokalna samouprava u Valjevu bi morala značajno da unapredi svoju sposobnost da planira i realizuje programski budžet, uključujući istraživanje i sprovođenje konsultacija sa građanima. Pored toga, praksa programskog budžetiranja zasluđuje da bude reafirmisana i reformisana, što bi podrazumevalo značajnu ulogu Ministarstva finansija i Vlade Republike Srbije.

Krajnji korisnici su građani Valjeva koji su pogođeni zagađenjem životne sredine, pre svega vazduha, a među njima najosetljivije grupe: deca i mladi, osobe sa hroničnim obolenjima i stariji.

Ovaj program može da prepozna i iskoristi ulogu koju u zajednici imaju udruženja građana, kao i lokalni mediji. Program bi morao prepoznati i svoju ulogu na tržištu, budući da utiče na poslovanje poslovnih subjekata (npr. javna preduzeća, zagađivači, pružaoci dobara i usluga)

Koliko to košta?

Predlažemo da se za finansiranje programa 6. Zaštita životne sredine uspostavi standard od minimalno 5% ukupno planiranih rashoda javnog budžeta, što bi za narednu godinu iznosilo 268.234.550 dinara.

Program se može finansirati iz javnih prihoda lokalne samouprave u Valjevu, kao i od prihoda centralnih vlasti. Naknada za unapređivanje i zaštitu životne sredine može biti značajan izvor finansiranja. Izgradnja partnerstva lokalnih vlasti sa organizacijama civilnog društva kao i privatnim sektorom može doprineti finansiranju iz alternativnih izvora i održivosti ovog programa.

U Valjevu, 15. novembra 2023. godine

Đorđe Petković, predsednik udruženja

Lokalni odgovor